

*Teknoloji, Disiplin ve Gözetim: Modern Kapitalist Devletten Postmodern Neoliberal Devlete Gözetimin Sürekliliği**

Uğur Yağan**

Öz

Ulus devletlerin enformasyon ve iletişim teknolojilerine dayalı olarak gerçekleştirdikleri gözetimin modernizmin ayrılmaz bir parçası olduğu genel kabul gören bir yaklaşımdır. Bu bağlamda disiplin, gözetim ve teknoloji kavramları bireysel özgürlüklerin erozyona uğraması ve modern devletlerin yurttaşlarına dönük gözetim çabaları ile ilişkili olarak modernizmin anlaşılması ve eleştirisi için merkezi öneme sahiptirler. Ancak yirminci yüzyılın son çeyreğinde iletişim teknolojilerinde yaşanan dönüşümlerle beraber devletler, gözetim teknolojileri üzerindeki tekellerini, özel şirketler ve sıradan insanlarla paylaşmak zorunda kalmışlardır. Yaşanan dönüşüm; disiplin ve gözetim gibi kavramların ele alınışında bazı yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Günümüz gözetim çalışmalarında, gözetimin artık disipline etmek gibi bir amacı bulunmadığı ve devletlerin merkezi gözetleyici olma kapasitelerini kaybettikleri, dolayısıyla bireysel özgürlüklerin eskisi gibi tehdit altında olmadığı Manuel Castells ve Zygmunt Bauman'ın da aralarında olduğu pek çok isim tarafından savunulmaktadır. Bu çalışmanın amacı, bahsedilen yaygın eğilimin çeşitli problemleri yanlarını ortaya koymak ve gözetim pratiklerinde önemli değişimler olduğunu kabul etmekle beraber, bireysel özgürlüklere etkisi ve disipline etme eğilimleri bağlamında modern devlet ile neoliberal devlet arasında bir kopuş değil devamlılık olduğuna işaret etmektir. Bu amaç doğrultusunda, modernist gözetime dönük klasik eleştirilerin gerisinde yatan bazı temel tartışmaların bugün de geçerli olduğunu göstermek üzere Max Weber, Frankfurt Okulu düşünürleri ve Michel Foucault'nun konuya ilişkin yaklaşımları ele alınmıştır. Bugünün neoliberal gözetim pratiklerini anlamak üzere Edward Snowden'in 2013 yılında *Washington Post* ve *The Guardian* aracılığıyla sızdırmış olduğu belgeler ve *Big Data* teknolojilerinin Batılı demokratik devletlerde kullanımına ilişkin çeşitli örneklerden yararlanılmıştır. Günümüz gözetim pratiklerine ilişkin veriler ile yürütülen kuramsal tartışma bir arada düşünüldüğünde, özgür bireyin erozyona uğraması ve devletlerin disipline etme çabaları bağlamında totaliter eğilimler taşımadıklarına dönük iddialar ikna edicilikten uzak görünmektedir.

Anahtar Sözcükler: Teknoloji, disiplin, gözetim, *Big Data*, Edward Snowden.

* Geliş Tarihi: 01/012016 • Kabul Tarihi: 02/02/2016.

** Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü.
uguryagan@gmail.com

*Technology, Discipline and Surveillance: Continuity of Surveillance from Modern Capitalist State to Postmodern Neoliberal State**

Uğur Yağan**

Abstract

The surveillance of citizens by nation states through information and communication technologies is widely accepted as inextricable phenomena of modernity. In this framework, the concepts of discipline, surveillance and technology have had great importance in critiquing and understanding modernism, particularly in the context of dissolution of individual freedom. However, from the last quarter of 20th century on, in parallel with the transformation of communication technologies, nation states began to lose their monopoly on surveillance technologies which were now also owned by private companies and ordinary citizens. This advancement in communication technologies caused a major shift toward the understanding of fundamental concepts like discipline and surveillance. Today, it is widely argued that discipline is not the main idea behind surveillance anymore, and state surveillance is not a threat to freedom since neoliberal states do not have capabilities of centralized surveillance. This approach became quite popular since many distinguished scholars including Zygmunt Bauman and Manuel Castells support it. This study aims to explore some problematic aspects of the most common approaches to surveillance and claims and to argue that even though there have been important changes in surveillance practices, state surveillance, disciplinary tendencies and dissolution of freedom are still important threats to individual freedom within the neoliberal state as they were in the modern capitalist state. For this purpose, some ideas of Max Weber, Frankfurt School thinkers and Michel Foucault on the modernist surveillance and discipline have been utilized to show continuities and totalitarian tendencies of neoliberal surveillance in democratic societies. Theoretical exploration in this article, supported by documents leaked by Edward Snowden through *Washington Post* and *The Guardian* and some examples of the use of *Big Data* technologies by democratic states, has been utilized to show that state surveillance along with the private surveillance still poses great threat to freedom and it is very unconvincing to claim that advanced neoliberal societies do not have tendencies toward totalitarianism.

Keywords: Technology, discipline, surveillance, *Big Data*, Edward Snowden.

* Received: 01/01/2016 • Accepted: 02/02/2016.

** Ankara University, Faculty of Communication, Department of Radio, Television and Film.
uguryagan@gmail.com